

ara vezivno tkivo porodice. Moralni sunovrat, koji se javlja kao posljedica pogrešno shvaćene modernizacije i nametnutih obrazaca ponašanja, neće zaobići ni neke članove Ali Rizaove porodice. U njegovoj kući je sve više muzike, zabave i lažnoga sjaja, a sve manje mira i sloge. Kad mu postane tijesno u kući i duši, Ali Riza mir traži izvan kruga porodice i otkriva svijet kafane u kojoj se okupljaju ljudi slični njemu. Bježeći od tjeskobe i nemira koji je zavladao u kući, Ali Riza, nekoć vrlo predan radnik koji nije razumio kako ljudi mogu da se okupljaju po kafanama ispijajući čaj, pribježište pronalazi upravo u druženju uz čaj sa ljudima koji su kao i on sve više na marginama života. S tim ljudima neka-ko dijeli jad i nevolje starijih dana ali s njima neće moći podijeliti gorčinu i sramotu koju će osjećati zbog moralnog posrnuća kćerke Lejle. Drama turskog društva, a napose porodice Ali Riza, opisana u romanu *Kad opada lišće* univerzalna je priča o pogubnosti shvatanja modernizma kao pukog konzumerizma. Koliko je ovaj problem ukorijenjen u turskom društvu pokazuje i činjenica da je tema ovog romana više puta ekranizirana u Turskoj, kako u filmovima tako i u televizijskim serijama. Tu univerzalnost priče prepoznala je i prevoditeljica romana Kerima Filan koja je još prije dvadesetak godina počela prevoditi roman u nastavcima u listu *Muslimanski glas*. Roman je napisan jednostavnim ali krajnje pitkim i britkim jezikom što će moći osjetiti i čitaoci prijevoda na bosanski jezik.

Mirsad TURANOVIĆ

AMBER - GRAD ISTINE, LJUBAVI I NADE

Kemal Obad: Amber, zbirka poezije, IK Connectum, Sarajevo, 2011.

Prvjenac, prvi pokazani, iskazani i odslikani, na listovima papira, osmijeh duše našeg mladog, izuzetno nadarenog pjesnika, kolege Kemala Obada.

Pitanje ljubavi/aška, osjećaja za više i bitisanje bar za trenutak u tom što se metaforički označava kao „više“ - „duhovno“ jeste upit koji se u kontinuitetu postavlja i na koji se u mišlju velikana pronalazi uvijek gotovo različit odgovor ali i puti kojim se hodi i iz koji se rodi čista misao o svemu što ide i odlazi, prolazi i dolazi na kapije čiste ljubavi.

Knjiga pjesama *Amber* jeste poput duhovnog grada u kojem je boravio, hodio naš pjesnik. Svaka pjesma, *Bulbulov stih*, *Kaplja mora*, *Mlade duše* jesu ulice tog čudnovatog ali donekle, bar za pisca, stvarnog i realnog svijeta onoliko koliko je nešto realno na razini mislija a jeste. S druge strane, svaka pjesma, stih predstavljaju ogledalo pjesnikove duše-kutke koje je on prvotno otkrio sebi a naposljetku je to učinio dostupnim svim nama koji osjećaju ili bar to žele zvuke duhovnosti, blage vjetrove koji nam sa svakim ponovnim iščitavanjem tako nježno odpjevava svoju himnu, himnu istine, ljubavi i nade. One predstavljaju najnježnija osjećanja prema ljudima, životu, svijetu u kome on živi i u kome se pisac osjeća kao putnik.

Zbirka *Amber* sastoji se od sljedećih cjelina: *Pjesnikova himna*, *Amber*, *Zrela šefetlija*, *Mlade duše*, *Ašiklijski zvuci*, *Duše pored puta*, *Slovo tariha*, *Bulbulov pjev* u kojima se naznačuje i razrađuje cijeli jedan svijet u kome je imala priliku da boravi pjesnička duša. Pjesnikovo, primjetno je, oduševljenje ljepotom islamske poruke uočava se u pjesmama, stihovima, riječima koje se nižu jedna za drugom poput miske bisera, a svaka je opet sama za sebe i od sebe od nepromenljive vrijednosti.

Taj grad *Amber* u kome on boravi, te ulice-pjesme, kojim hodi ne posjeduju ga niti on ima potrebu da njih posjeduje već harmonično i posve

iskreno pripadaju jedno drugome predstavljajući cjelinu i bez cjeline. Svaka riječ je zvijezda/svjetiljka na nebu pjesničke duše. Paradoks njegove šetnje ulicama je nemogućnost da dohvati te ulične svjetiljke/zvijezde/misli i on to nasvojtven način u pjesmi *Zvijezde* kaže:

„*Ruku pružam, ali ih uzeti ne mogu, Ostah diveći se Vlasniku što ih stvori.*“

Primjetno je kroz iščitavanje, odčitavanje onog što je kazano i onog što se ima kazati da pisac od iskrena aška gori u različitim halovima o Bogu, svijetu, sebi, vidljivom i onom što je na granici, običnom i neobičnom zbori i da se u svakoj od njih na svojstven način bori sa sobom u sebi sa svijetom u svijetu sa ograničenošću osjećaja u bezgraničnošću misli koje su ovdje ali i tamo, koje su tu na vratima datima, koje odlaze i dolaze i nadilaze same sebe.

Na kraju, ovaj izljev aška je jedna oaza smiraja kako za pisca tako i za svakoga onoga ko bude imao priliku i želju da se kroz iščitavanje odmori od učmale have današnjice. Ovo je rijeka usred pješćane pustinje i toliko potrebno osvježanje putniku koji ako želi dalje trebao bi se osvježiti i tek tada krenuti dalje.

Saudin GOBELJIĆ

POD BOSANSKIM KUBETOM

Hatib je najčasnija zadaća i poziv koji omogućava sedmično obraćanje i susretanje sa džematom, kojom prilikom se šalju poruke, savjeti i smjernice, te ukazuje na neke pojave i probleme koji se tiču zajednice, naroda i domovine. To je najčasnija zadaća i zbog činjenice da je Poslanik, a.s., bio cijeli svoj poslanički život hatib. Kako je on uzor u svemu i svakoj životnoj situaciji, tako je među muslimanima i islamskom ulemom uvijek bio prestiž biti hatib. Koliko je to časna dužnost, ona je isto toliko, i mnogo više, odgovorna posebno u vremenu slobode kada se je u prilici kazati sve što se želi a da se pri tome razumije vrijeme i kontekst.

Od trenutka kad su se hutbe počele kazivati na bosanskom jeziku i kad su kao takve bilježene i zapisivane po našim listovima i časopisima, iliti u posebne knjige, moglo se analizirati šta je u kom vremenu bio prioritet hatiba, koji problemi, poteškoće i prioriteti su ih pratili. Ako pogledamo unazad i napravimo retrospektivu, uočiti ćemo da su hutbe najčešće odraz društvenih tokova koji su imali dominantnu ulogu i usmjeravali islamsko mišljenje i tematizirali islamske sadržaje.

Abdulgafar ef. Velić je karakterističan po mnogo čemu ali najviše po tome što pripada jednoj ulemanskoj porodici i mladoj generaciji imama i hatiba stasalih u najtežim trenucima za BiH i Bošnjake. On je pripadnik generacije koja pokazuje i afirmira jednu novu sliku imama i hatiba, ali i novu sliku Islamske zajednice. On u svom imamsko, hatibsko, muallimskom radu, u najvećoj i najprestižnijoj Istiklal –Indonežanskoj džamiji u Sarajevu, savjesno i predano vodi džemat. Njegov džemat je najveći, najmnogoljudniji, najrazličitiji po dobi, strukturi, i najzahtjevniji u podučavanju i odgajanju. Otuda je njegova zadaća mnogo veća i složenija u odnosu na druge. Da je ozbiljno shvatio svoj posao, zadatak i misiju svjedoči i činjenica da je svaku svoju hutbu znalački pisao i tako prezentirao i prenosio svom džematu. To govori o njegovoj odgovornosti za javnu riječ i odgovornosti prema onima koji ga slušaju.

Uz tekstove hutbe koji govore i opisuju društveno stanje i položaj muslimana i islamske zajednice u prošlim vremenima, on s puno ozbiljnosti, odgovornosti prati i sadašnji rad islamske zajednice i kritike koje su se često neopravdano sručivale na lice ove najvažnije institucije kod Bošnjaka. On u svojim hutbama znalački i mudro navodi te kritike, osporavanja, a onda daje svoj komentar, iznosi svoj osobni stav, svoj odnos i mišljenje prema tim konkretnim pojavama, temeljeći ih na Kur'anu i sunnetu Allahovog Poslanika. On misli islam, muslimane i BiH. Oni su njegova briga i prioritet. Analizira njihove uspone i padove, njihove slabosti ali i svijet s kojim žive i svijet koji ih okružuje. Ističe njihove vrijednosti i karakteristike koje su oličene u

poštenju, hrabrosti, požrtvovanosti i spremnosti za suživot. Iz svega se vidi ljubav prema islamu, islamskoj zajednici, Bošnjacima i domovini. Kada se i ne slažemo sa njim i njegovim mišljenjem o pojedinim pojavama vezanim za Zajednicu, to nimalo ne umanjuje njegov stav, jer ga je on znalački i hrabro iznosio pred svoj džemat a sada ga ostavlja u ovoj knjizi da ga se prosuđuje sada i ovdje, ali i iz neke povijesne distance kada će se jasnije i nepristrasnije moći suditi o nekim pojavama i događanjima. Na ovaj način on ostavlja analitičku, iscrpnu sliku Bošnjaka kroz povijest i njihovu borbu za biološki opstanak i očuvanje identiteta. U tome je posebna veličina i ljepota ove knjige i njegov doprinos našoj povijesti pamćenja, koje produžava naše postojanje i sliku o nama.

Njegove hutbe su odveć ovovremene, savremene, kontekstualizirane što znači da tretiraju i da se dotiču najaktuelnijih i najvažnijih pitanja Bošnjaka-muslimana danas. Ove hutbe svjedoče jedno vrijeme, svjedoče islam i muslimane u ovom vremenu. On primjećuje probleme u porodici, zajednici, džematu i blago nas uvodi u njihova rješavanja. Kritikuje nerad, neurednost, nebrigu za druge, zajednicu i domovinu, ukazujući na najbolje primjere među nama u čistoći, nauci, mudrosti i moralu. Često primjećujemo osobno razumijevanja određenih kur'anskih pojmova kao što su ihsan i adl. Objasnjava i razjašnjava pojmove kur'anskog vokabulara i daje svoja pojašnjenja, ukazujući na neka pogrešna shvatanja. Podsjeća na vrijednosti i fadilete ibadeta i savjetuje da se isti prakticiraju u svakodnevnom životu zarad sreće i zadovoljstva vjerom. Nerijetko nudi savremanu, aktuelnu, novu interpretaciju islamskih tema, kur'anskih ajeta i hadisa. S punom odgovornošću želim kazati da sam uživao čitajući ovu knjigu hutbi, onako kako su uživale i njegove džematlije slušajući ga sa mimbere, kad im je to često bio mehlem njihovim ranjenim dušama.

Ferid DAUTOVIĆ

TRGOVINA LJUDIMA

(*Concilium* – Međunarodni teološki časopis, godina XLVII, broj 3, lipanj 2011)

Teško je pojmiti da u vremenu visokih znanstveno-tehničkih postignuća i općenito izuzetnog stupnja razvijenosti ljudske civilizacije još uvijek postoje mračni zaostaci iz prošlosti kao što su, primjerice, razni oblici ropstva ili trgovine ljudima. Nažalost, to je nepobitna činjenica koja je svojom težinom i opsegom već odavno prerasla pojedinačne nesretne sudbine, postajući danas ozbiljnim globalnim problemom koji nameće potrebu odgovorne zauzetosti svih, kako nacionalnih tako i međunarodnih, relevantnih faktora u pokušaju njegovog rješavanja. Upravo kao svojevrsan odgovor na ovu potrebu nastao je i najnoviji broj *Conciliuma* koji kroz niz autorskih priloga o fenomenu trgovine ljudima u modernom svijetu nastoji progovoriti o njegovom teološkom značenju kao i praktičnim posljedicama koje odatle proizlaze.

S obzirom na to, potrebno je istaknuti da su, s metodološke točke gledišta, tekstovi koji se bave spomenutim problemom podijeljeni na tri manje tematske cjeline koje bi trebale omogućiti lakši i sistematičniji pregled. Tako prva tematska cjelina pod naslovom *Opća promišljanja o trgovini ljudima: pojmovi, oblici, konteksti i crkveni dokumenti o migraciji i trgovini ljudima* upoznaje čitatelja s temeljnim elementima moderne trgovine ljudima s posebnim naglaskom na njezino razlikovanje od drugih oblika migracije. U tom je kontekstu osobito zanimljiv članak Maryanne Loughry *Tko je još u čamcu ili u kamionu? Ukršteni putevi: Trgovina ljudima i prisilna migracija* u kojemu se na dokumentiran način progovara o mnogoobličnosti i razgranatosti ovoga fenomena, što u znatnoj mjeri otežava adekvatno prepoznavanje i sprječavanje same trgovine ljudima. Pritom autorka skreće pozornost na činjenicu da su se dokumenti Katoličke crkve tek u novije vrijeme počeli izričiti baviti ovom problematikom. Drugi značajan prilog daje Tisha Rajendra člankom pod naslo-